

MojeID – ověřená identita

Mgr. Jiří Průša

CZ.NIC, z. s. p. o.

V rámci zdokonalování knihovnických služeb, zejména pak elektronických katalogů a vzdálené komunikace se čtenářem, je stále častěji řešena rovněž otázka elektronické identity (eID). Podobně jako pro jiné služby, např. e-shopy, je pro knihovny důležité mít jistotu, kdo s nimi (např. při rezervaci výpůjček či v rámci meziknihovní služby) komunikuje. Čtenář pak jako zákazník moderní knihovny očekává především uživatelskou přívětivost včetně snadného přihlašování k elektronickým službám. Potřeby obou stran již několik let řeší služba mojeID provozovaná sdružením CZ.NIC, správcem národní domény .cz, která si nachází cestu do čím dál tím většího počtu knihoven.

Jednotná identita

mojeID jako služba jednotné identity přináší možnost využít pro různé služby jedno přihlašovací jméno a heslo. Knihovny jako provozovatelé elektronických služeb pak získávají jistotu totožnosti uživatele, která je prováděna na třech úrovních:

- **Částečně identifikovaný uživatel** (základní úroveň) představuje výchozí stupeň pro všechny uživatele mojeID, u kterých je ověřována jak funkční e-mailová adresa, tak telefonní číslo. Již toto základní ověření nabízí zejména ve vztahu k duplicitním a falešným účtům vyšší garance, než registrace nabízená u většiny internetových služeb.

- **Plně identifikovaný uživatel** (prostřední úroveň) doplňuje výše uvedené ověření o poštovní adresu, kdy je pozemní poštou zaslán dopis obsahující kontrolní kód. Zadáním kódu do profilu na mojeID je tak ověřeno, že daná adresa skutečně existuje a někdo na ní vybírá poštu.
- **Validace** představuje nejvyšší možnou úroveň ověření, v rámci které je dle občanského průkazu kontrolována totožnost uživatele. Mezi nejrozšířenější způsoby validace patří ověření na tzv. validačních místech⁴³, mezi jejichž nejvýznamnější provozovatele patří právě knihovny. Vedle validačních míst je možné provést ověření totožnosti též prostřednictvím žádosti opatřené tzv. zaručeným elektronickým podpisem. Další možnost validace je prostřednictvím datové schránky⁴⁴. Podmínky validace se snaží sdružení CZ.NIC nastavovat v souladu s evropskou legislativou, především tzv. Nařízením eIDAS⁴⁵ a nově též zákonem č. 250/2017 Sb., o elektronické identifikaci tak, aby se mojeID co nejdříve po nabytí účinnosti zákona mohlo stát vedle občanských průkazů další elektronickou identitou uznávanou státem.

V současné době využívá službu mojeID více než 560 000 uživatelů, z nichž více než polovina je plně identifikována nebo validována.

Zatímco pro poskytovatele služeb představuje klíčovou roli důvěryhodnost uživatele, pro uživatele je rozhodující, kam všude se mimo knihovnu mohou s mojeID přihlásit a nemusí tak zakládat novou registraci.

⁴³ Seznam validačních míst je dostupný na adrese:

<https://www.mojeid.cz/page/1919/validace-uctu-mojeid/#04>

⁴⁴ Dle zákona č. 297/2016 Sb., o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce

⁴⁵ Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (EU) č. 910/2014 ze dne 23. července 2014 o elektronické identifikaci a službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce na vnitřním trhu a o zrušení směrnice 1999/93/ES

Od roku 2009, kdy bylo mojeID poprvé představeno, pronikla tato služba prakticky do všech typů elektronických služeb. Prostřednictvím uživatelského účtu mojeID je tak možné se nyní přihlásit ke stovkám služeb, z nichž mezi ty nejvýznamnější patří zpravodajské servery iDnes.cz využívající mojeID např. pro přihlašování do diskuzí, elektronické obchody (Alza.cz, CZC.CZ, Lekarna.cz, ale i např. Kuřácké potřeby, které prostřednictvím mojeID plní svoji zákonnou povinnost ověření věku kupujícího). Mezi další oblíbené služby patří např. nákup jízdenek na autobusy a vlaky RegioJet či populární bazar s módním oblečením Vinted.cz.

Další využití našlo mojeID v rámci elektronických služeb veřejné správy, tzv. e-Governmentu, kdy jej má nasazeno přes 100 měst a obcí a např. v Domažlicích mohou uživatelé mojeID získat on-line přístup k informacím o jimi placených místních poplatcích (za komunální odpad, psa...). Kraj Vysočina pak implementoval mojeID do služby e-Ambulance nabízející on-line objednání k lékaři v pěti nemocnicích.

Pro přihlašování čtenářů k elektronickým službám využívá mojeID více než 20 knihoven všech typů včetně Moravské zemské knihovny, Národní lékařské knihovny či městských knihoven v Olomouci, Opavě, Ostravě, Plzni, Praze či dalších městech. Velmi blízko ke knihovnám pak mají tzv. badatelný (např. Zlínského kraje), které prostřednictvím validovaného účtu zpřístupňují veřejnosti archivní dokumenty.

mojeID jako státem uznaná identita

V souvislosti s používáním mojeID se často objevuje otázka spojená s důvěryhodností jednotlivých uživatelů a ověřením elektronické identity. V případě, že v rámci svých služeb potřebujete pracovat s důvěryhodnými informacemi, je vhodné tyto služby zpřístupnit pouze pro validované uživatele. U těchto uživatelů disponuje sdružení CZ.NIC, jako provozovatel služby mojeID, kopií občanského průkazu, na základě které v případě sporů dokáží orgány činné v trestním řízení určit

danou osobu i v případě, že daný průkaz již není platný. Podobné záruky pak nabízí ověření prostřednictvím zaručeného elektronického podpisu či datové schránky.

V CZ.NIC však máme již několik let s mojeID širší plány, kdy jsme od samého začátku sledovali vývoj evropské legislativy, konkrétně již zmíněného Nařízení eIDAS, které umožňuje soukromoprávním subjektům poskytovat srovnatelné nástroje pro elektronickou identifikaci, jaké nabízí stát, např. v podobě elektronických občanských průkazů. V této souvislosti se již v roce 2012 sdružení CZ.NIC zapojilo do pilotního projektu Evropské komise s názvem STORK 2.0⁴⁶, který položil základy infrastruktury pro vzájemné uznávání elektronických identit v Evropě a díky kterému je dnes možné využít mojeID v rámci tzv. „EU login“ při přihlašování k vybraným službám Evropské komise, např. při podávání grantů souvisejících s Evropskou digitální knihovnou Europeana v rámci Nástroje pro propojení Evropy (CEF).

V návaznosti na zákon č. 250/2017 Sb., o elektronické identifikaci, který byl publikován 18. srpna 2017 ve Sbírce zákonů, účinnosti však nabude až 1. července 2018, usiluje sdružení CZ.NIC o to, aby se mohlo stát státem uznávanou identitou, což by s sebou přineslo i možnost využití dat ze základních registrů. V září 2017 sdružení CZ.NIC požádalo o možnost testování mojeID vůči Národnímu bodu pro identifikaci a autentizaci (tzv. NIA, též eIdentita.cz), který na jedné straně bude fungovat jako jakási brána (gateway) pro poskytovatele služeb (tj. např. portály měst a obcí, elektronické služby zdravotních pojišťoven, portál Daňové správy, banky a další subjekty, které budou mít zákonný zájem na ověření identit) a na straně druhé jako rozhraní pro poskytovatele identitních nástrojů, tzv. IDP (viz obrázek č. 1).

⁴⁶ Secure idenTity acrOss boRders linKed 2.0

Obr. 1: Schematické fungování Národního bodu pro elektronizaci a autentizaci (NIA). Zdroj: autor příspěvku

Využití mojeID v knihovnách

V rámci knihoven najde mojeID využití především v rámci **knihovnických systémů a elektronických služeb**, zejména přístup ke katalogu a předregistraci. Díky využití mojeID si čtenáři nemusí zakládat další účet a pamatovat další jméno a heslo

Pro většinu knihoven představuje nejjednodušší možnost zavedení mojeID využití příslušného modulu v některém z knihovnických systémů. Ve svých produktech toto přihlašování dnes nabízejí prakticky všechny systémy – KP-SYS, Cosmotron, LANius (produkty Tritus a Carmen) a nově je připravována implementace mojeID v rovněž v rámci open-source systému koha. Pokud není mojeID integrováno již v rámci vlastního jádra systému, je přihlašovací modul tvůrci následujících systémů nabízen bezplatně.

Obr. 2: Knihovnické systémy podporující mojeID. *Zdroj: autor příspěvku*

MojeID je možné úspěšně nasadit rovněž do vlastních, individuálně vyvíjených systémů.

U knihoven, které chtějí využít tzv. plného přístupu k mojeID, tj. především k informacím o stupni ověření daného uživatele, nabízí sdružení CZ.NIC možnost uzavření výhodné smlouvy za symbolický poplatek 1 Kč/ročně (místo standardních 1 000 Kč bez DPH).

Především pro knihovny, které mají ve svých systémech nastaven přístup pouze pro validované uživatele, může být zajímavé **zřízení tzv. validačního místa**, které rozšíří dosavadní služby knihovny. Čtenářům je tak umožněno přímo na místě získat nejvyšší stupeň ověření účtu a pokud mojeID nemají, tak si jej na místě založit. Ověřením občanského průkazu je pak možné nahradit zaslání kontrolního kódu na poštovní adresu a začít tak hned využívat všech výhod validovaného účtu.

Na základě zkušeností z knihoven nepředstavuje validace významnou zátěž a vlastní proces je srovnatelný např. s ověřením totožnosti při registraci nového čtenáře. Validace mojeID zároveň umožňuje knihovnám získání dalších příjmů. V současné době je validace účtu mojeID nabízena na 50 místech, převážně knihovnách, např. ve Stře-dočeské vědecké knihovně v Kladně, Městské knihovně v Břeclavi, Hradci Králové či Mladé Boleslavi. V případě zájmu o zřízení validačního místa a souvisejících otázek je možné kontaktovat Radima Ponerta, radim.ponert@nic.cz, tel.: +420 731 175 110.

Obr. 3: Ilustrační obrázek validačního místa v knihovně. Zdroj: CZ.NIC, z. s. p. o.

Závěr

Využití mojeID především pro přihlašování uživatelů představuje další krok k vytvoření moderní knihovny 21. století, která se na základě aktuálních trendů snaží svým čtenářům nabídnout srovnatelné služby jako jiné subjekty, např. e-shopy. Díky dostupnosti mojeID v nejrozšířenějších knihovnických systémech je nasazení jednotného přihlašování velmi jednoduché.

Zřízením validačního místa pak knihovny mohou vhodně doplnit portfolio svých služeb a usnadnit registraci těm čtenářům, kteří účet mojeID zatím nemají.